

Тема 6. Заходи забезпечення у справах про адміністративні правопорушення

1. Поняття заходів забезпечення
2. Адміністративне затримання
3. Про інші заходи забезпечення

1. Поняття заходів забезпечення.

Глава 20 КУПАП встановлює заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Їх призначення полягає в тому, щоби гарантувати здійснення провадження у справі про адміністративне правопорушення у точній відповідності з вимогами цього Кодексу.

Подібні заходи в інших процесах (справах):

1. Кримінальний процес:
 - 1.1. виклик слідчим, дізнавачем, прокурором, судовий виклик і привід;
 - 1.2. накладення грошового стягнення;
 - 1.3. тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом;
 - 1.4. відсторонення від посади;
 - 1.5. тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;
 - 1.6. тимчасовий доступ до речей і документів;
 - 1.7. тимчасове вилучення майна;
 - 1.8. арешт майна;
 - 1.9. затримання особи;
 - 1.10. тримання під вартою;
 - 1.11. запобіжні заходи.
2. Цивільний процес:
 - 2.1. **забезпечення судом доказів** (допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням, заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов'язання вчинити певні дії щодо доказів);
 - 2.2. **забезпечення позову** (накладенням арешту на майно та (або) грошові кошти, що належать або підлягають передачі або сплаті відповідачеві і знаходяться у нього чи в інших осіб; накладенням арешту на активи, які є предметом спору, чи інші активи відповідача, які відповідають їх вартості, у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави; заборорою вчиняти певні дії; встановленням обов'язку вчинити певні дії, у разі якщо спір виник із сімейних правовідносин; заборорою іншим особам вчиняти дії щодо предмета спору або здійснювати платежі, або передавати майно відповідачеві чи виконувати щодо нього інші зобов'язання; зупиненням продажу арештованого майна, якщо подано

позов про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту; зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа, який оскаржується боржником у судовому порядку; зупиненням митного оформлення товарів чи предметів; арештом морського судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги; іншими заходами у випадках, передбачених законами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України).

Захід забезпечення має переслідувати законну і чітко виражену мету.

Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення можуть бути застосовані лише за наявності таких умов:

- 1) коли це прямо передбачено законами України;
- 2) з метою:
 - a) припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу;
 - b) встановлення особи порушника;
 - c) складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим;
 - d) забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення.

Захід забезпечення має бути передбачений законом.

У випадках, коли заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення можуть бути застосовані, допускаються лише такі заходи забезпечення:

- 1) адміністративне затримання особи (ст. 261-263);
- 2) особистий огляд, огляд речей (ст. 264);
- 3) вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб (ст. 265, 265-1, 265-3);
- 4) тимчасове затримання транспортного засобу (ст. 265-2);
- 5) відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 266).

Наведений перелік є вичерпним. Ніякі інші заходи, крім перелічених вище, не можуть бути застосовані в якості заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Порядок адміністративного затримання, особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо вживання лікарських препаратів, що

знижують їх увагу та швидкість реакції, з метою, передбаченою цією статтею, **визначається КУПАП та іншими законами України.**

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянинові незаконним застосуванням заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, проводиться в порядку, встановленому законом. **Наразі такого закону ще не прийнято.**

Захід забезпечення має бути пропорційним потенційному порушенню або ситуації.

Правова позиція ЄСПЛ у справі «OSTENDORF v. GERMANY» Рішення від 7 березня 2013 року заява № 15598/08 “Щодо превентивного тримання особи під вартою з метою недопущення масових заворушень”

В контексті зобов'язання утримуватися від здійснення яких-небудь дій, на відміну від зобов'язання виконати конкретну дію, до прийняття рішення, що особа не виконала своє зобов'язання, необхідно, щоб відповідній особі було повідомлено про конкретну дію, від вчинення якої вона повинна утриматися, і щоб ця особа продемонструвала відсутність бажання утримуватися від її здійснення (п.п. 93-94).

Правова позиція ЄСПЛ у справі «S., V. AND A. v. DENMARK» Рішення від 22 жовтня 2018 року заява № 35553/12, 36678/12 та 36711/12 “Щодо затримання футбольних уболівальників без пред'явлення звинувачення з метою запобігання насильству”

Зобов'язання не вчиняти злочин у найближчому майбутньому не можна вважати таким, що має достатньо конкретний і визначений характер, якщо не було визначено конкретних заходів, яких особа не дотрималася (п. 83).

Правова позиція ЄСПЛ у справі «FOKA v. TURKEY» Рішення від 24 червня 2008 року заява № 28940/95 “Щодо стверджуваного позбавлення волі під час перебування заявниці на території невизнаної країни”

Елемент примусу при здійсненні повноважень поліції з обшуку та затримання є свідченням позбавлення волі, незважаючи на короткочасність такого заходу (п. 78).

Правова позиція ЄСПЛ у справі «AÇIK AND OTHERS v. TURKEY» Рішення від 13 січня 2009 року заява № 31451/03 “Щодо порушення державою свободи думки та вираження поглядів внаслідок виведення заявників з церемонії та наступного арешту”

Втручання у право на свободу вираження поглядів суперечить Конвенції, якщо воно не було «передбачено законом», не «переслідувало одну чи більше законних цілей, передбачених пунктом 2 статті 10 Конвенції», і не було «необхідним у демократичному суспільстві» для досягнення такої мети або цілі. Стосовно цієї справи, Суд зазначив, що протесту можна було б протистояти менш драконівськими заходами, такими як відмова заявникам у повторному допуску до конференц-зали. Такі крайні заходи як арешт та тримання під вартою, навіть на кілька годин, були непропорційними цілям запобігання порушенням громадському порядку або захисту прав інших

Адміністративне затримання

Ст.261:

“Про адміністративне затримання складається протокол, в якому зазначаються:

- 1) дата і
- 2) місце його складення;
- 3) посада,
- 4) прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол;
- 5) відомості про особу затриманого;
- 6) час і
- 7) мотиви затримання.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, **негайно** повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, **про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника”.**

Адміністративне затримання - полягає у **тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження** і застосовується в разі, коли інші заходи адміністративного припинення неефективні для забезпечення належного виконання провадження в справі про адміністративне правопорушення і забезпечення притягнення правопорушника до відповідальності.

КУПАП містить вичерпний перелік адміністративних правопорушень, за які може бути застосоване адміністративне затримання.

Адміністративне затримання не може бути застосоване до іноземців, які користуються дипломатичним імунітетом, а також народних депутатів України, прокурорів та суддів.

Органи та посадові особи, які правомочні здійснювати адміністративне затримання та підстави для затримання

**Органи внутрішніх справ
(Національної поліції)**

- при вчиненні дрібного хуліганства
- вчиненні домашнього насильства
- насильства за ознакою статі
- невиконання термінового заборонного припису
- порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій
- при поширюванні неправдивих чуток
- вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог поліцейського
- при порушенні призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку
- порушенні законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію
- у разі вчинення поліцейськими поліції особливого призначення Національної поліції України військових адміністративних правопорушень під час дії воєнного стану
- при прояві неповаги до суду
- вчиненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах
- порушення правил про валютні операції
- правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин
- незаконного продажу товарів або інших предметів
- дрібної крадіжки
- торгівлі з рук у невстановлених місцях
- при розпиванні спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль
- у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією
- при порушенні правил дорожнього руху, правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу

	• при порушенні правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України, а також в інших випадках, прямо передбачених законами України
Органи прикордонної служби	• у разі незаконного перетинання або спроби незаконного перетинання державного кордону України • порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї • порушення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду - виїзду • вчинення злісної непокори законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону • порушення правил використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальному морі, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України • порушення законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства • невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну, порушення порядку в'їзду до району проведення антитерористичної операції або виїзду з нього
Старшою у місці розташування охоронюваного об'єкта посадовою особою воєнізованої охорони	• при вчиненні правопорушень, зв'язаних з посяганням на охоронювані об'єкти, інше майно;

Посадовими особами Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

- у разі вчинення військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків військових адміністративних правопорушень
- дрібного хуліганства
- злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, публічних закликів до невиконання вимог цієї особи
- порушення правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів
- дрібного викрадення чужого майна
- у разі розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях
- появи у громадських місцях у п'яному вигляді
- порушення правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин, а також у разі порушення правил дорожнього руху водіями чи іншими особами, які керують військовими транспортними засобами

Органами Служби безпеки України

- при порушенні законодавства про державну таємницю або здійсненні незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах
- зберіганні спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації
- при порушенні військовозобов'язаними чи резервістами, які перебувають у запасі Служби безпеки України, правил військового обліку, законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію

Посадовими особами органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів	у разі вчинення прихованої від огляду передачі або спроби передачі будь-яким способом особам, яких тримають у слідчих ізоляторах і установах виконання покарань, алкогольних напоїв, лікарських та інших засобів, що викликають одурманювання, а також інших заборонених для передачі предметів
Посадовими особами, уповноваженими на те центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів	- при порушенні законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства - невиконання рішення про заборону в'їзду в Україну - невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, під час здійснення ними своїх повноважень щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції

Процедура адміністративного затримання

Під час складання протоколу про адміністративне затримання посадова особа, що здійснює адміністративне затримання, роз'яснює особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, **(1)** її права, передбачені ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП, можливість отримати безоплатну вторинну правничу допомогу відповідно до Закону України “Про безоплатну правничу допомогу”, вручають пам'ятку для затриманих осіб, в якій зазначається єдиний контактний номер телефону системи надання безоплатної правничої допомоги (0-800-213103).

Зокрема, затриманому роз'яснюються його права такі, як:

- **(2)** знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання, при розгляді справи користуватися юридичною допомогою, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;

- (3) оскаржити постанову по справі (ст. 268 КУпАП).

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та пунктів 2, 10 [Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363](#), під час складання протоколу про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, (4) роз'яснюється її право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» особи, до яких застосовано адміністративне затримання, мають право на правничі послуги, що полягають у:

- здійсненні представництва їх інтересів в судах, інших державних органах (зокрема, органах внутрішніх справ), органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- складенні документів процесуального характеру.

Постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 11 квітня 2024 року у справі № 202/17653/23 (поліцейський о 00 год. 52 хв. зателефонував до центру з надання безоплатної правової допомоги з приводу призначення захисника-адвоката. Однак до призначення захисника та його прибуття для надання правової допомоги представником патрульної поліції був розпочатий розгляд справи про адміністративне правопорушення. При цьому затриманим заявлялося клопотання про перенесення розгляду справи про адміністративне правопорушення та запрошення захисника. Незважаючи на це, поліцейським була складена постанова про притягнення його до адміністративної відповідальності. Надані суду докази свідчать про недотримання права на правову допомогу під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. Вказані обставини є достатньою та самостійною підставою для висновку про неправомірність притягнення до адміністративної відповідальності, наслідком чого є скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення).

Відповідно до розділу III [Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, в органах поліції, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376 \(зареєстровано в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1496/27941\)](#) протокол про адміністративне затримання особи, яка вчинила правопорушення, складається відповідно до ст. 261 КУпАП. Протокол про адміністративне затримання (додаток 5) особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, складається згідно зі статтею 261 КУпАП на спеціальному бланку, виготовленому друкарським способом згідно з технічним описом бланка протоколу про адміністративне затримання (додаток 6).

Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне затримання, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне затримання підписано особою, щодо якої його складено.

При складанні протоколу про адміністративне затримання в ньому зазначаються, зокрема:

- у графі «посада, найменування органу поліції, звання, ПІБ особи, яка склала протокол» - прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол (повністю, без скорочень);
- у графі «час і мотиви затримання: припинення адміністративного правопорушення, складання протоколу про адміністративне правопорушення, для розгляду справи тощо» - припинення адміністративного правопорушення; інші заходи впливу; складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим; забезпечення своєчасного і правомірного розгляду справи.

Протокол про адміністративне затримання підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмови затриманого підписати протокол про адміністративне затримання у ньому робиться про це відповідний запис.

Відповідно до ч. 2 ст. 261 КУпАП про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляється її родичам, а на її прохання - також власнику відповідного підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу.

Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб.

За неможливості поінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення про це робиться відповідний запис затриманою особою та посадовою особою, яка склала протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінюють.

У протоколі про адміністративне затримання зазначаються час, дата повідомлення, кого повідомлено і в який спосіб.

Строки адміністративного затримання

Відповідно до ст. 263 КУпАП загальний строк адміністративного затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, **становить не більш як 3 години**. Але, наприклад, в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення, строк затримання **може становити до трьох діб**.

Відповідно ч. 3 ст. 263 КУпАП осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Згідно з ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію» **відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання**. Тимчасове обмеження пересування особи негайно припиняється, якщо необхідності здійснювати такий захід немає.

Про інші заходи забезпечення [тут](#)